

HE 112/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle yleistukea koskeksi lainsäädännöksi

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja antaa lausunto yleistukea koskevasta lainsäädännöstä.

Petteri Orpon hallitus on kirjannut yleistuen valmistelun hallitusohjelmaansa osaksi sosiaaliturvan uudistamista. Tavoitteena on saada aikaan yksi yleistuki, joka sisältäisi perusosan elämiseen, asumisosan asumiseen ja harkinnanvaraisen osan viimesijaiseksi turvaksi.

Hallituksen esityksen mukaan yleistuki tulisi työttömien työmarkkinatuen ja peruspäivärahan tilalle vuonna 2026. Myöhemmin yleistuen on tarkoitus sisältää myös muita tukia.

Tuen saamiselle tulee olla jokin syy, kuten työttömyys. Osana yleistuen valmistelua Kelassa otetaan käyttöön yhden hakemuksen malli, jonka ensimmäinen vaihe on asumis- ja työttömyystuen yhteinen hakemus. Asumis- ja työttömyystuen yhteinen hakemus on tarkoitus ottaa käyttöön näillä näkymin vuoden 2026 puolella. Myöhemmin yhteisellä hakemuksella voi hakea myös muita tukia.

Työvoimapalveluiden järjestämisestä annettua lakia muutettaisiin säätämällä yleistuen saajalle järjestettävistä työnhakukeskusteluista. Lisäksi lakiin tehtäisiin yleistukilain säätämisestä ja työttömyysturvalain muuttamisesta johtuvat muutokset.

Yleistuki on osa laajempaa sosiaaliturvauudistusta, jonka eteneminen on vaihteista. Yleisenä tavoitteena on parantaa työnteon kannattavuutta, sujuvoittaa sosiaaliturvaa ja yksinkertaistaa etuuksien kokonaisuutta. Esitys toteuttaa ajatusta sosiaaliturvan yksinkertaistamisesta, mutta ei aukottomasti varmista, että kokonaisuus toteutuu selkeämpänä yksittäisen asiakkaan näkökulmasta. Tämä korostuu erityisesti heidän osaltaan, joilla muutosvaiheessa tuen määrä muuttuu.

Yleistuen rahoitus ja toimeenpano

Yleistuki rahoitettaisiin valtion varoista ja yleistuen saajan kotikunnan rahoitusosuudella. Esitys ei muuta kuntien maksuosuutta työttömyysturvasta, mutta sillä on muita epäsuoria vaikutuksia. Esityksen staattiset vaikutusarvot ovat euromääräisesti pieniä. tarveharkinnan ja osittaisen yleistuen tulo-rajoiden arvioidaan vähentävän kuntien etuuskuluja noin 1,2 miljoonalla eurolla vuodessa. Samalla kuntien verotulojen arvioidaan pienenevän noin 0,4 miljoonalla eurolla. Kuntaliitolla ei ole huomautettavaa esitettyihin vaikutusarvioihin.

Mikäli yleistukeen liittyvät muutokset tukevat dynaamisesti työllisyyden kasvua, niillä voi olla myönteisiä vaikutuksia kuntatalouteen pitkällä aikavälillä. Dynaamiset vaikutukset ovat kuitenkin epävarmoja ja vaikeasti arvioitavissa.

Yleistuen myöntäisi ja maksaisi Kansaneläkelaitos. Työvoimaviranomainen tai KEHA-keskus antaisi Kansaneläkelaitokselle työvoimapoliittisen lausunnon yleistuen maksamisen työvoimapoliittisista edellytyksistä. Näemme, että esitys lisää tosiasiallisesti työvoimaviranomaisten työtä ja hallinnollista kuormaa (mm. neuvontavastuun kasvu) sekä myös tilatarvetta kasvokkain tapahtuvien tapaamisten myötä. Tämä voi viedä resursseja vaikuttavalta ydintyöltä ja kasvattaa TE-palveluiden kustannuksia. Säännösten riittävästä selkeydestä tulee huolehtia, sillä monimutkainen lainsäädäntö lisää koulutustarvetta ja tulkintaongelmia ja sitä kautta myös virheiden riskiä.

Kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyö

Kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyön toimivuus on yksi keskeinen onnistumisen edellytys mm. kuntouttavan työtoiminnan osalta. Yleistukilainsäädännön johdosta tehtävät muutokset lakiin kuntouttavasta työtoiminnasta voivat vaikuttaa niiden henkilöiden lukumäärään, jotka tulevat mainitun lain soveltamispiiriin. Nykyisin peruspäivärahaa saaneiden osalta muutos voi lisätä aktivointiehdon täyttävien asiakkaiden määrää. Ottaen huomioon, että nykyisin vain pienellä osalla peruspäivärahan saajia etuus jatkuu enimmäisajan loppuun asti, muutos arvioidaan vähäiseksi, mutta kiinnitämme huomiota arvioon sisältyviin epävarmuuksiin. Kuntouttavan työtoiminnan siirtoa ja yleistukea koskevan lainsäädännön vaikutuksia siihen ei ole riittävästi arvioitu.

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Kuntaliitto lausui jo luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi keväällä 2025 seuraavaa: *”Ensisijaisesti katsomme, ettei täydentävistä työnhakukeskusteluista eikä niiden lukumääristä olisi tarpeen säätää erikseen lainkaan, mikä tukisi myös norminpurkutavoitetta. Jatkossa asiakkaita tulisi tavata heidän oman palvelutarpeensa mukaisesti.”*

On tärkeää, että työvoimaviranomainen voi harkita resurssiensa käytön tarkoituksenmukaisesti. Sen sijaan, että se järjestää määräajoin työnhakukeskusteluja jokaisen työttömäksi rekisteröityneen kanssa, se voi paremmin keskittyä asiakkaisiin, jotka parhaiten keskusteluista myös hyötyvät.” Näemme edelleen tärkeänä, että työnhakukeskusteluja järjestäville asiantuntijoille jätetään harkinnanvaraa keskustelujen järjestämistapaan.

Vaikutusten arvioinnin tarve jatkuu

Kiinnitämme huomiota myös siihen, että sosiaaliturvaan on tehty useita leikkauksia ja muutoksia, joiden yhteisvaikutusta on ylipäättään haasteellista arvioida. Näin ollen myös yleistuen lopullisten vaikutusten arviointi on vaikeaa ja sitä tulee kehittää. Myös jo tehnyt arviot kuten [Arvio hallituksen sosiaaliturvamuuutosten yhteisvaikutuksista toimeentulotuen käyttöön sekä tulonjakoon](#) tulee ottaa huomioon.

Yleistuki on työmarkkinoiden käytössä oleville henkilöille suunnattu tuki, mutta esitys ei myöskään selvennä niiden sairauslomalla olevien tilannetta, joilla ei ole enää oikeutta sairauspäivärahaan. Kyseiset henkilöt hakeutuvat sairauslomapäiväraha-oikeuden päätyttyä työttömiksi työnhakijoiksi, koska työmarkkinatuki on toimeentulotukeen nähden ensisijainen etuus. Se ei ole tarkoituksenmukaista, koska työllistymistä edistävillä palveluilla ei voida vastata heidän palvelutarpeisiinsa.

Lopuksi

Esityksen vaikutukset eivät jakaannut tasaisesti kotitalouksien osalta. Muutokset voivat kiristää entisestään joidenkin lapsiperheiden taloudellista tilannetta. Lapsiperheköyhyys koskettaa jo nyt noin 10 prosenttia lapsista eikä julkisin toimin tule vahvistaa tätä kehitystä. Esitetyt muutokset eivät myöskään jakaannu sukupuolittain tasaisesti: keskimäärin etuus pienenee enemmän miehillä. Myönteistä kuitenkin kotitalouksien näkökulmasta on, että suurimmalla osalla etuuden taso ei muutu.

Kannamme huolta siitä, että vaikka esitys toteuttaa ajatusta sosiaaliturvan yksinkertaistamisesta, se ei aukottomasti varmista, että kokonaisuus toteutuu selkeämpänä yksittäisen asiakkaan näkökulmasta. Pitkittynyt yleistuen varassa oleminen ei ole kenenkään etu ja kuormittaa myös kuntia.

SUOMEN KUNTALIITTO